

ליא תכנון אקדה

בפעם הראשונה החזקתי בידי אקדה כשהייתי בן 15. זה היה על גגו של בית בסינת הרחובות בלמור ואחד העם בתל-אביב.

הייתי אז חייל במחלקה מס' 25, פלוגה ז', של הירגון הצבאי הלאומי. הקבוצה שלי התאמנה בחדר-כביסה, והאקדה היה פאראבלוס גרמני, שנראה לנו כי כללי-היפוי.

על החזקת נשק היה מוטל או עונש-מוות. אמנם, מילכד המפקד היינו כולנו קטנים על-פי החוק, ולא היינו צריכים לחשוש מפני תלייה בצוואר עד צאת ניש-מתנו. אך בוודאי היה עלינו לחשוש מפני מעצר, חקירה בעינינו וכליאה לתקופה ארוכה.

לבית היו שלוש קומות, כמו לרוב בתי תל-אביב בימיים ההם. לפניו הייתה חצר קטנה. בין החצר והרחוב הפריד מעקה נמוך. חצר מאנשי המחלקה, שעבד בחש-מלאי, מתח חוט מן הגג אל המעקה הזה. בחור קטן בצידו הפנימי של המעקה הוטרף כפתור. כשהיו לוחצים על כפתור זה היה נשמע צילצול חד בחדר-הכביסה ל-מעלה.

ליד המעקה עמד זוג — צעיר וצעירה. למראית-עין הם היו שקועים בשיחה-אהבים אינטימית. אך ידו של הצעיר נחה על המעקה, ליד הכפתור החבוי. במקרה של סכנה, בהתקרב שוטרים בריטיים או יהודיים, היו הם שומרים אמורים להזהיר את אנשי הקבוצה המתאמנת, ואלה היו צריכים לסלק את האקדה. על פי תוכנית ש-תורגלה היטב.

(בפלוגה היו שתי מחלקות של בנים ומחלקה של בנות, ואלה נשלחו לצמדה-שמירה. כולנו איחלנו לעצ-מנו לזכות באחת הבנות היותר יפות או חבר-המניות. בר-דימונו תיארונו לעצמנו שברגע של סכנה מדומה נוכל לחבק אותה ואולי להתנשק, למען המולדת).

עלינו לגג בזה אחר זה, ברוחיים סבירים, וירדנו מי-שם ברווחים של שלוש דקות.

מובן שלא ירינו. מי העלה אז על דעתו לבזבז כדור רים יקרים-מפיו באימונים? על שולחן באמצע החדר היה מונח שק-חול. האקדה היה מונח עליו, והחול הוזיק אותו במקומו. כפי שכיוונו אותו. ניתן לנו לכונן את הכלי למטרה, והמפקד היה בודק. מעיר הדיברות" של ה-

עוד לפני כן למדנו את "שורת הדיברות" של ה-שימוש בנשק. אחד מהם, הזכור לי אחרי ארבעים וכמה שנים כמו היום, אמר: "לא תכוון נשק כלפי אדם או עצם קשה".

כללים אלה נחרתו בזיכרונו בצפיר-ברזל. עד עצם היום הזה אני מסוגל לכוון אקדה, תת-מיקלע או רובה כלפי אדם. האווירה שבה התאמנו אז, והיחס שלנו לנשק, שבבל בחדר-התקופה, הבטיחו שמירה על הכללים. למדנו אותם שנית בצה"ל, אם כי בנסיבות פחות רומנטיות.

אני מוכיר זאת מפני שבביקורי במיתקני-צה"ל התר-שמתי, לאחרונה, שאיש לא שמע מעולם על כללים מסוג זה. החיילים מחזיקים ברובים כמו בלולים. הכל מכוונים את נישקם אל הכל, כאילו אינם מודעים ל-עובדה כי הרובה או התת-מיקלע אינם אלא מכשירי-הרג. בשבוע שעבר נזון חייל שהרג חבר בצורה זו.

כבר הזכרתי את הוויכוח שהיה לי לא מכבר בחצר המימשל הצבאי בצידון. לא חששתי מפני הביטויים ה-אלימים של חסיד-בני-בגין. אך בהחלט חששתי מפני הצורה שבה כיוונו את רוביהם אלי, מבלי להרגיש בכך. יתכן שהיו נהירים יותר אילו למדו להשתמש ברובה בחדר-כביסה שעל גג של בית, תוך צפייה לצילצול של פעמון.

חזרה לשאתילא

יש לו מזל, לאמנון קפליוק.

בא כל סופר וזוכה לכך שעם הופעת סיפורו יזכה בתשדיר-שרות בינלאומי.

שמו עלה השבוע בראיון של יאסר ערפאת בעיתון וינאי. במהלך הדברים הזכיר ערפאת שעוד בראיון ש-העניק לו בביירות הציע כי אחרי המלחמה תתכנס ועידה של הוגי-ליעות, ישראלים ופלסטינים, כדי לדון בשלום.

כדאי לזכור איך צץ רעיון זה. כאשר נפגשו אנשי העולם הזה עם ערפאת, בראשית יולי, העלתה שרית

קפליוק

הישי את עניין האמנה ה-פלטסטנית, ואמרה לערפאת שזהו מיכשול חמור לרע-יוון שלום בציבור הרע-ראלי. נראה כי ערפאת הירזה בכך. לעבור חודש, כאשר דיבר עם קפליוק, הציע את הוועידה. מדבריו הובן כי הוועידה הזאת ת-בש הצעות לשינויים ב-אמנה.

עכשיו, בראיון לעיתון הווינאי, בנוכחותו של עיצאם סרטאווי, הזכיר ערפאת את ההצעה שהש-מיע את באונוי קפליוק, העיתונאי האוסטרי שאל מה קרה להצעה זו, ואז אמר ערפאת שהוא ממתין ל-

יומה מצד קפליוק להגשמת הרעיון. הדבר פורסם, כמובן, בכל העולם. הוא עשה רושם במיוחד בצרפת, כי שם הופיע זה עתה ספר שכתב קפליוק בצרפתית על הטבח בשאתילא ובצברה.

בדרך כלל איני אוהב את שיטת "הספר הנמס" (על מישקל קשה נמס), כלומר ספרים היוצאים במהירות הובק אחרי מאורעות כגון מיבצע אנטבה, מלחמת יום-הכיפורים וכו'. אך הפעם שמחתי מאוד על מהירות הופעתו של ספר זה. ההוצאה הצרפתית אדיסון דה-סיי (שבה הופיע גם ספרי בשעתו) חטפה את קפליוק ושיכנה אותו בדירת-פאר בפאריס. במשך 10 ימים ישב שם קפליוק במאסרי-בית, ב-כלוב של זהב, כדבריה, וכתב במשך 18 שעות ביום.

ספר מהיר כזה, שיצא לאור בשעה שחקירת הוועדה הממלכתית היא עדיין בעיצומה, ולפני שכל העדויות נגבו ופורסמו, עלול להיות לוקה בחסר. אך מפצה על כך המהירות של ההופעה, המאפשרת לקורא האירופי לקרוא על הדברים כל עוד תשומת-הלב שלו רחוקה לפרשה זו. קפליוק היה בבירות בזמן המצור, והוא הגיע לשם שנית, כשהוא משתמש במונית-שירות לבנונית. כשכנס למונית זו בצידון מיהר שכנו למושב להסתלק ממנה. הופעתו של אשכנזי בלונדי, הדובר ערבית שוטפת, עוררה בו חשד.

זהו ספר אחראי, הכתוב בידי אדם המצוי היטב ברקע

הדברים, ושליקט במשך חודש בקפדנות את המיסמכים שהיו מצויים בשעת כתיבתם של הדברים. הוא גם לא שכח להזכיר כי אני הוצאתי בביקור של היום החמישי הגורלי, שעות מעטות לפני כניסת הפלאנגות למחנות, הודעה-לעיתונות שפורסמה בביקור למחרת. כאשר הטבח היה בעיצומו. בהודעה זו הוזהרתי כי מטרתי של שרון היא להשמיד את מחנות-הפליטים בבירות, כפי שעשה בעין-אל-חילוה ובראשידיה. דבר שביא, סבל איום נוסף על רבבות אורחים פלסטיניים הפסי-מפסע. לשמסרתי את הדברים לפירסום, לא ידעתי כי הדברים כה קרובים ואימיים.

במערב (וגם במיזרח)

אין כל חדש

ספרים מעטים קראתי בחיי השפיעו עלי כמו במערב אין כל חדש של אריק מאריה רמארק.

נדמה לי שזוהו ספר-המלחמה ב"א הידיעה. לא נכתב עוד וידויו כה אמיתי, פשוט וחותר של החוויה הקרבית כמו זה, בכל שפה ובכל ארץ.

זהו חווייתו של חייל גרמני בחזית הצרפתית ("ה-מערבית") במלחמת-העולם הראשונה. אך למעשה זהו החוויה של החייל הקרבי בכל המלחמות. טנקיסט ש-חזר מן הגיווה הסורית במלחמת-העולם השני יכול להזדהות עימה כמו חייל יפאני במלחמת-העולם השני. אילו קם לתחייה חייל עיברי שהשתתף בקרב על הרה-הגילבוע בפקודת שאול המלך, יכול היה להזדהות עימה גם הוא. הנשק השתנה, החווייה היא השתנתה.

קראתי את הספר כמה פעמים, ובכל פעם השתנתה משמעותו בעיניי. קריאתו של ספר אינה תהליך חד-סטרתי, שבו מוסר פלוגני, הסופר, את המסר שלו אלמוני, הקורא. זהו תהליך דו-סטרתי, כי המסר של הסופר קולט כורע בשדה הרחני של הקורא. עולמו הרחני של הקורא מעצב את המסר, קולט חלק ממנו ופוסל חלק אחר, וכך הוא משתנה, ולעיתים גם משתבש. מיספר הצורות של המסר כמיספר הקוראים.

כשקראתי את הספר לראשונה — הייתי אז בן 9 או 10 — הוא עורר בי תשוקה עזה למלחמה. ראיתי רק את הרעות הנהדרת ששררה בקרב החיילים הקרביים,

את ההרפתקה הגדולה של המלחמה. כשקראתי בפעם השניה — בגיל 16 או 17 — הוא עורר בי שינאה עמוקה למלחמה.

במלחמת-העצמאות, כאשר התחלתי לרשום את הדי-וחים שלי, שכונסו לאחר מכן בסיפורי בשדות פלשת לכתוב כמורה, בפשטות מוחלטת, בלי שום התחכמויות וקישוטים, להגיש את השלד העירום של החוויה הקרבית בלי שומן, ואף בלי בשר.

כשהופיע הספר, קרה לו מה שקרה בליבי לסיפור של רמארק. שבעתי נזרים מדברים על הספר, בנימה של קינאה — חבל שהחמצנו את המלחמה, חבל שלא היינו די מבוגרים כדי להשתתף בה. הדבר הסדיץ אותי לשבת ולכתוב את סיפורי השני, הצד השני של המטבע, ובו דבקתי עוד יותר בדוגמה של רמארק — תיאור עירום של המלחמה, על זועפותיה, הקדשתי אותו לחיילי הר-מלחמה הבאה.

הספר הראשון הנחיל לי הצלחה וכסף, ואף הבעות-חיבה מצד ביטאוני המיססד כפי שלא זכיתי בהן אי-פעם לפני או אחרי כן. הספר השני הוחרם, הוש-מץ וקולל על-ידי כל כלי-התיקשורת.

אני עצמי מעדיף את הספר השני על פני הרא-שון.

הנאצים הכריזו מלחמה על סיפורו של רמארק. (א-גב, שמו האמיתי היה א-ריך קראמר. מכיוון שהוא שם גרמני פשוט מאוד, המך הסופר את סדר הארי-תיות של שם-המישפחה, כדי להעניק לו צביון אל-גנטי וצרפתי יותר. מאותה הסיבה גם הוסיף את מא-

ריה כש-פרטי שני.) כאשר הוטרס הספר בגרמניה, בסוף שנות ה-20, אירגן יונה גבלס, או ראש הסניף הנאצי בברלין, מהומות-רחוב, כדי למנוע את ההקדנה.

לאחרונה הופיע תרגום עברי חדש של הספר. איני מרוצה לגמרי מן התרגום. לפני המתרגם עמדה ברירה: להתאים את שפת-החיילים של רמארק לשפת-החיילים שלנו, או לשמור על סיגנון עברי ניטרלי. הוא בחר בדרך השנייה. כך אובד משהו מן הפשטות המוחלטת של השית, שהוא אונטי לחלוטין במקור.

גם כך זהו ספר נהדר. אני עדיין מודעוץ כאשר אני קורא את שורותיו האחרונות, המתארות של סופו של גיבור הספר (הכתוב בגוף ראשון) בימים האחרונים של המלחמה בת-ארבע-השנים:

"הוא נפל באוקטובר 1918, ביום שהיה כה שקט ו-חרישי בכל החזית, עד שהדו"ח הצבאי (צריך להיות: ההודעה הרישמית של הצבא) נצטמצם במישפט אחד: במערב אין כל חדש.

"הוא נפל על פניו ושכב על האדמה כישן, כשהפכו אותו על גבו, נראה היה שלא ארכו יסוריו. הבעת-פניו הייתה כה שקטה, כאילו היה ממש מרוצה שכך קרה."

בלונדיים בנשמה

בשבועות האחרונים הופיעו בתשדירי-השרות של ה-טלוויזיה הישראלית כמה וכמה ילדים וילדות.

לכולם יש תכונות משותפות. קודם כל, כולם נחמדים מאוד-מאוד. הלב ממש יוצא אליהם. ושנית, כולם בלונ-דיים. כאילו הגיעו במישלוח האחרון מנורווגיה.

אין לי שום דבר נגד ילדים בלונדיים. אם לשפוט על פי תצלומים ישנים, אני עצמי הייתי בלונד מתולתל עד גיל 3, בערך. אחי-כך נגד צמי שערותי, עוד שהתבהרו מחדש, בגיל די צעיר.

אבל הרוב העצום של ילדי ישראל הם בעלי שערות שחורות. במקורות נקראים הצעירים "בני-תישחורת". אני מניח כי הילדים הבלונדיים נבחרו בתשדירי-השרות באופן בלתי-מודע. מישוה פשוט חש בליבו כי ילד נחמד וטוב צריך להיות בלונדי. ילד שחרחר הוא — טוב. אתם יודעים מה.

אולם את תשדירי-השרות האלה רואים כל ילדי-ישראל, וילדים מסוימים עלולים לקבל, שוב באופן לא-מודע, את המסקנה המרומזת: שהם, שחוריה-שיער, הם בעצם נחמדים. ואם עדות שלמות מורכבות משחוריי-שיער, עדות אלה נחותות.

מובן שתשדירי-השרות מראים גם את בני עובד-המיזרח. בהחלט כן. מישוה, בעל מיבטא מירחי מובהק (כלומר, בעל מיבטא עברי נכון) מדבר על המסלול ה-משובה של מיגרס-הספורט, שנקנה בכספי הטוטו. כדי להוציא כסף מן הממונים תאווי-ההימורים, דרוש מיבטא מירחי. ההימורים הם עניין לאנשים פשוטים, ואנשים פשוטים הם — טוב. אתם יודעים מה.

האם אין איש חושב על דברים כאלה בטלוויזיה? ועל התוצאות?

האם לא בעלי-הדיעה שם הם בלונדיים בנשמה, כמו טומי פליד וחבורת הקריינים הנחמדים והקרייניות הנח-מדות שכולם כאחד — כך נדמה — הם אשכנזים ממיש-פחות טובות?